

Sygn. akt III KK 527/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 listopada 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Tomasz Artymiuk (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Małgorzata Gierszon

SSN Włodzimierz Wróbel

w sprawie **A. Z. K., T. R. G., J. E. S., S. N., A. K., B. K. M. (obecnie P.)
i Z. A. G. (obecnie K.)**

skazanych za przestępstwa określone w art. 278 § 1 i 3 k.k. z 1969 r.,
po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.
w dniu 21 listopada 2018 r.,

kasacji wniesionej przez Rzecznika Praw Obywatelskich
od wyroku b. Sądu Wojewódzkiego w L.

z dnia 21 stycznia 1974 r., sygn. akt V Kr [...],

zmieniającego częściowo wyrok b. Sądu Powiatowego w Z.

z dnia 5 października 1973 r., sygn. akt Kp [...],

**I. uchyła zaskarżony wyrok oraz zmieniony nim wyrok
Sądu Powiatowego w Z. w całości i uniewinnia A. Z. K., T. R. G.,
J. E. S., S. N., A. K., B. K. M. (obecnie P.) i Z. A. G. (obecnie K.)
od popełnienia przypisanych im czynów;**

**II. kosztami sądowymi postępowania w sprawie obciąża
Skarb Państwa.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem b. Sądu Powiatowego w Z. z dnia 5 października 1973 r., sygn. akt Kp [...], A. Z. K. i T. R. G. uznani zostali za winnych tego, że „w okresie bliżej nieustalonym od 1967 r. do dnia 5 marca 1973 r. w P. powiatu z., M. powiatu h., Z. i innych miejscowościach w kraju pełnili kierownicze funkcje w nielegalnym związku „Ś.”, którego organizacja i konspiracyjna działalność pozostaje tajemnicą wobec organów państwowych w szczególności przez to, że A. Z. K. jako działacz szczebla okręgu odpowiedzialny za sprawy wydawnicze, osobiście kierował i organizował prace drukarskie i introligatorskie, przewoził urządzenia drukarskie i inne przedmioty służące do produkcji i oprawy literatury „Ś.”, a T. G. jako sługa zboru Nr [...], później przewodniczący zboru Nr [...] w I. oraz jednocześnie jako działacz obwodu Nr [...] okręgu [...] odpowiedzialny za sprawy organizacyjne i finansowe, wydawali i przechowywali literaturę tegoż związku, przeznaczoną do rozpowszechniania bez zezwolenia właściwych władz”, tj. popełnienia czynu określonego w art. 278 § 3 k.k. z 1969 r. (dalej: d.k.k.), za co skazano A. Z. K. na karę 2 lat pozbawienia wolności, natomiast T. R. G. na karę 2 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności.

Tym samym wyrokiem J. E. S., S. N., A. K., B. K. M. i Z. A. G. uznani zostali za winnych tego, że „w okresie bliżej nieustalonym od 1967 r. do 4 marca 1973 r. w M. powiatu h. i innych miejscowościach w kraju brali udział w nielegalnym związku „Ś.”, którego organizacja i konspiracyjna działalność pozostaje tajemnicą wobec organów państwowych a w szczególności przez to, że S. N. jako jeden ze starszych zboru w M. udostępnił swoje zabudowania do zainstalowania nielegalnej introligatorni, zaś J. S. jako odpowiedzialny za sprawy introligatorskie z przydzielonymi mu do pomocy A. K., B. M. i Z. G., wykonywali prace związane z oprawą literatury tegoż związku, przeznaczoną do rozpowszechniania bez zezwolenia właściwych władz”, tj. popełnienia czynu określonego w art. 278 § 1 d.k.k. i za to zostali skazani na kary: S. N. – 2 lat pozbawienia wolności, J. S., A. K., B. M. i Z. G. na kary po roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności. Na podstawie art. 73 § 1 d.k.k. wykonanie kar pozbawienia wolności warunkowo zawieszono, wobec A. K., B. M. i Z. G., na okres lat 4. W oparciu o art. 75 § 1 d.k.k. Sąd Powiatowy w Z. wymierzył również A. K., B. M. i Z. G. po 5000 zł grzywny, nadto - na podstawie art. 75 § 2 pkt 4 i 5 d.k.k. zobowiązał je do wykonywania

pracy fizycznej na cele społeczne w wymiarze po 20 godzin w ciągu miesiąca od daty wezwania oraz do podjęcia i wykonywania stałej pracy zarobkowej w jednostkach gospodarki uspołecznionej w ciągu 3 miesięcy od uprawomocnienia się wyroku.

Wyrok ten zaskarżony został rewizjami na korzyść wszystkich oskarżonych.

B. Sąd Wojewódzki w L. wyrokiem z dnia 21 stycznia 1974 r., sygn. akt V Kr [...], zmienił wyrok sądu *a quo* w stosunku do J. E. S. i S. N. poprzez warunkowe zawieszenie wykonania wymierzonych im kar pozbawienia wolności na okresy próby po 5 lat, na podstawie art. 75 § 1 d.k.k. orzekł wobec S. N. grzywnę w wysokości 12.000 zł., natomiast wobec J. E. S. grzywnę w wysokości 7.000 zł., z zamianą w razie nieuiszczenia w terminie na zastępczą karę pozbawienia wolności, przyjmując jeden dzień tej kary za równoważny grzywnie w kwocie 100 zł., a także zobowiązał obu oskarżonych do wykonywania pracy fizycznej na cele społeczne w wymiarze 20 godzin wskazanej przez właściwe jednostki władzy administracyjnej w terminie miesiąca od daty wezwania do wykonywania tego obowiązku. W pozostałej części zaskarżony wyrok został utrzymany w mocy.

Rzecznik Praw Obywatelskich zaskarżył powołany wyrok sądu *ad quem* kasacją wniesioną na korzyść wszystkich wymienionych wyżej skazanych zarzucając: „rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa materialnego, to jest art. 278 § 1 i 3 k.k., polegające na uznaniu wszystkich oskarżonych za winnych popełnienia zarzucanych im czynów, pomimo braku w ich działaniu znamion przestępstwa określonego w tym przepisie”. W konkluzji wniósł o uchylenie wyroku b. Sądu Wojewódzkiego w L. oraz częściowo zmienionego nim – wobec J. E. S. i S. N., a także utrzymanego w mocy co do pozostałych oskarżonych, wyroku b. Sądu Powiatowego w Z. i uniewinnienie wszystkich skazanych od popełnienia przypisanych im czynów.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja jest zasadna, a podniesiony w niej zarzut obrazy prawa materialnego trafny.

W świetle ustaleń poczynionych przez Sądy nie ulega wątpliwości, że skazani A. Z. K., T. R. G., J. E. S., S. N., A. K., B. K. M. (obecnie P.) i Z. A. G. (obecnie K.) byli członkami wspólnoty religijnej „Ś.”. Jeżeli tak, to rację należało

przyznać skarżącemu, że tego rodzaju wspólnota wyznaniowa, jako oparta wyłącznie na więzach religijnych nie może być w ogóle uznawana jako „związek” w kategoriach prawa karnego. Już w wyroku siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 12 stycznia 1995 r. sygn. akt II KRN 232/94 (OSNKW 1995 z. 5-6 poz. 28), przyjęto, że „nie jest uzasadnione odnoszenie pojęcia "związku" w rozumieniu prawa karnego materialnego [np. art. 165 d.k.k. (k.k. z 1932 r. – uwaga SN), art. 14 i 36 m.k.k., art. 278 k.k. (d.k.k. – uwaga SN)], do wspólnoty o charakterze religijnym, wyznaniowym – zbiorowiska ludzi, których łączy nie więź organizacyjna, ale religijna”. Sąd Najwyższy – w składzie rozpoznającym niniejszą sprawę – pogląd ten oraz wykładnię prowadzącą do wskazanej konkluzji w pełni podziela. Skoro przynależności do wspólnoty religijnej „Ś.” nie można uznać za udział w "związku" w rozumieniu art. 278 § 1 k.k. z 1969 r., to bez znaczenia w tym kontekście jest również kierownicza funkcja pełniona w tej wspólnocie przez A. Z. K. i T. R. G., a więc przypisanie im czynu z art. 278 § 3 d.k.k., którego jednym ze znamion jest również „związek”, tym bardziej, że opis czynu, za który zostali ostatecznie skazani, nie zawierał pod jakąkolwiek postacią ustalenia, aby oskarżeni kierowali dodatkowo „związkiem, który rozwiązano lub któremu odmówiono rejestracji”. Trafne jest także stanowisko autora kasacji, że działalność wspólnoty religijnej „Ś.” nie stanowiła tajemnicy dla ówczesnych władz państwowych co niejednokrotnie Sąd Najwyższy podkreślał w ugruntowanym w tej kwestii orzecznictwie (por. wyroki: z dnia 27 września 2000 r., II KKN 160/00, LEX nr 50906; z dnia 9 listopada 2004 r., III KK 235/04, R-OSNKW 2004, poz. 2023; z dnia 10 sierpnia 2006 r., III KK 31/06, R-OSNKW 2006, poz. 1557; z dnia 27 stycznia 2011 r., II KK 142/10, R-OSNKW 2011, poz. 192).

Reasumując należy stwierdzić, że skazanie ww. osób za przestępstwo z art. 278 § 1 i 3 d.k.k. było następstwem wykorzystania nieprawidłowej wykładni przepisów prawa karnego materialnego do represjonowania członków tej wspólnoty religijnej. Wskazane w zarzucie naruszenie prawa nastąpiło wprawdzie na etapie postępowania pierwszoinstancyjnego, skoro jednak uchybienie to – pomimo podniesionego w rewizjach zarzutu obrazy prawa materialnego – nie zostało dostrzeżone i skorygowane w toku kontroli instancyjnej, oczywistym jest, że przeniknęło ono do wyroku b. Sądu Wojewódzkiego w L.. Było to przy tym

naruszenie rażące i mające istotny wpływ na treść zaskarżonego kasacją Rzecznika Praw Obywatelskich orzeczenia skutkowało bowiem poniesieniem przez oskarżonych odpowiedzialności za przestępstwa, które nie wyczerpywały znamion czynów zabronionych określonych w art. 278 § 1 i 3 d.k.k.

Implikowało to uchycieniem poddanego kontroli kasacyjnej wyroku oraz częściowo zmienionego nim wyroku Sądu pierwszej instancji w całości i – wobec jednoznacznego ustalenia, że skazanie wszystkich oskarżonych było oczywiście niesłuszne – uniewinnieniem ich od popełnienia zarzucanych im czynów.

O kosztach postępowania orzeczono na podstawie art. 632 pkt 2 k.p.k.